Başlık garip gelebilir ama yapılan anlaşmalara, konu hakkında sürekli konuşulmasına rağmen savaşta sivillere saldırılması neredeyse kural durumundadır. Bu kural 1939'dan ya da İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasından itibaren bulunmaktadır da denilebilir.

Her savaşta siviller belirli oranda kayıp verir. Topçu bombardımanında hedef şaşar, uçak yanlış hedefi bombalar ve bu tür sapmalardan doğan sivil kayıplar üzerinde durulmaz. Sonuçta savaş vardır ve böyle şeyler kaçınılmazdır.

Sivillere bilinçli saldırı ise farklıdır ve bunun "savaş suçu" olduğu çeşitli kereler ifade edilmiştir. Böyle olmakla birlikte sürekli tekrarlanır.

Birinci Dünya Savaşı'nda da sivil kayıplar bulunmakla birlikte sivillere bilinçli saldırı ikinci savaşta başlar. Aslında bu da yepyeni bir olay değildir. Burada savaş denildiğinde devletler arasındaki savaş kastedilmektedir ama mesela sömürgelerdeki savaş böyle değildir. Sömürgeci ülke, sivil halkı "yola getirmek" için saldırır ve siviller ölür. Burada savaş suçu görülmez çünkü o yıllarda savaş denildiğinde sadece devletler arasındakiler anlaşılmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı başlarında Almanlar Londra'yı ve değişik İngiltere kentlerini V1 ve V2 roketleriyle bombalarlar. O zamanki roketlerin yapısı gereği nokta atışı mümkün değildir. Roket kentin bir yerine düşer ve sivil halktan insanlar ölür.

Savaşın ilerleyen yıllarında ABD ve İngiltere savaş uçakları aynısını Almanya'da yapmış ve halkın direncini kırmak için askeri önemi bulunmayan sivil hedefler bombalanmıştır. "Alman Hiroşiması" olarak anılan Dresden bombardımanı en bilinenidir ve tahmini olarak 40 bin kişi ölmüştür.

1960'lı yıllarda yükselen sömürge kurtuluş savaşlarında ülkedeki işgalci gücün hedefi karşı tarafın silahlı gücünden çok sivil halk olur. Zaten gerilla ile sivil halkı ayırmak zordur. ABD'nin Vietkong ile savaşı bu konuda bilinen örnektir.

Savaşın yapısı değişmiş ve savaşın politik aktörleri sadece devletler olmaktan çıkmıştır. Giderek devletler arasındaki savaşlarda da sivil nüfusa yönelik saldırılar artar.

1980'li yıllardaki İran-Irak savaşı bilinen kanlı bir örnektir. Ölenlerden ne kadarı asker ne kadarı sivildir, bilinememektedir.

Burada yazılı olmayan kural şöyledir: karşı taraftaki düşmandır, asker ya da sivil fark etmez…

Benzer durumu Azerbaycan-Ermenistan savaşında da görüyoruz, sivil nüfusa yönelik bilinçli saldırı vardır. Bilinen işleyiştir, herkes kendi siviline yönelik saldırıyı protesto eder ve karşı tarafın savaş suçu işlediğini savunur.

Almanya'daki Nazi görüşüne yakın örgütler de fırsat bulduklarında "Alman Hiroşiması"ndan söz ederler, Nazi ordusu savaşta neler yapmıştır, ondan söz etmezler.

Ne söylenirse söylensin, hangi cezalar öngörülürse öngörülsün, savaşta sivillere saldırmak kural durumuna gelmiştir. Burada karşı tarafın yedek asker kaynağını azaltmak, halkın moralini bozmak, toplumsal düzeni sarsmak gibi değişik amaçlar bulunabilir.

Dresden, Hiroşima ve Nagazaki, Leningrad kuşatması hemen sayılabilecek örneklerdir.

Savaş ahlakında bir kent kuşatıldığı zaman sivillerin kaçabilmesi için açıklık bırakılır. Sivillerin tahliyesinin ardından ordular arasındaki savaş şiddetle sürer.

Benzer uygulama Leningrad'da yapılmaz. Gerekçe şöyledir: bu kadar insanı esir alırsak bakamayız, o zaman bombardıman ve açlıktan ölsünler daha iyi…

Savaşa resmi devletlerin dışındaki aktörlerin de katılımının artmasıyla birlikte sivil kayıplar artar. Mesela İslam Devleti'nin adı devlettir ama resmi bir devlet değildir, hedefleri arasında askerlerden çok siviller vardır. Benzer durum Taliban için de söylenebilir.

Filistin örgütleriyle İsrail arasındaki savaşta da askerden çok sivil ölmüştür. İsrail Filistin yerleşim yerlerini rastgele bombalarken, Filistinli canlı bombalar için sivil Yahudiler sürekli hedef olmuştur.

Barış hareketleri "savaşa hayır" dediklerinde bunu genellikle devletler arasındaki savaş olarak düşünürler; gerçekte ise bu tür savaşlar azalırken devlet olmayan politik aktörler arasındaki savaşların sayısı artmıştır. Afrika ülkelerinde bu tür çok sayıda savaş vardır ve pek azını duyabiliyoruz. Savaşın kolaylaşması yayılmasının temellerinden bir tanesidir. Bu tür savaşlar hafif silahlarla yürütülüyor ve bunların bulunması zor değildir. Finansman ise pekala ülke dışından sağlanabilir. Afrika ülkelerindeki bu tür savaşların başlıca finansman kaynağı Avrupa ülkeleri ve ABD'deki göçmen işçilerdir. Bu insanlar kendi kabilelerine ya da yandaşı oldukları kesime gönderdikleri havalelerle savaşın finansmanında önemli rol oynamaktadırlar.

Bu tür savaşların birisi biterken diğeri başlar. Savaşın önemli nedenlerinden birisi de eskiden olduğu gibi düşmanı yenmenin hedeflenmemesi, tersine savaşın geçim kaynağı olarak görülmesidir. Bu tür savaşlarda "savaş ağası" denilecek irili ufaklı gruplar ortaya çıkar. Bunların çıkarı savaşın bitmesi değil sürmesidir. Bazen ordu ile bazen da birbirleriyle çatışırlar. Ölenler genellikle sivil insanlardır.

Suriye'deki savaşta bunun örneklerini gördük. "Yeni savaş" olarak da adlandırılan bu tür savaşın ilk örneği Yugoslavya iç savaşında görüldü.

Bir ülkedeki savaşın klasik savaşa dönüşebilmesi ya da devletler arasındaki savaşa dönüşebilmesi için önce bu tür grupların yok edilmesi gerekir. Ardından savaşın bitmesi daha fazla ihtimal dahiline girer.

Sivil kayıplar savaşların kaçınılmaz bileşenidir ve sivil kaybın daha fazla olduğu savaş örnekleri de az değildir.

Denilebilir ki, bir yerde savaş varsa, sivil kayıp daha fazla olacaktır.

Savaşta sivil-asker ayrımı azalmıştır ve savaş belirli bir alandaki herkesi kapsamaktadır.